

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Н А К А З

N 347 від 19.11.96
м. Київ
vd961119 vn347

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
3 квітня 1997 р.
за N 108/1912

Про затвердження Правил визначення придатності за станом здоров'я осіб для роботи на суднах

{ Із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства охорони здоров'я

N 190 ([z0461-98](#)) від 10.07.98

N 303 ([z0680-98](#)) від 19.10.98

N 140 ([z0429-99](#)) від 07.06.99

N 39 ([v0039282-00](#)) від 28.02.2000

N 65 ([v0065282-01](#)) від 16.02.2001

N 622 ([z0032-04](#)) від 29.12.2003

N 723 ([z0299-10](#)) від 08.10.2009 }

З метою поліпшення організації медико-санітарного забезпечення працівників морського, річкового флоту та рибного господарства відповідно до Кодексу торговельного мореплавства України ([176/95-ВР](#))

Н А К А З У Ю:

1. Затвердити Правила визначення придатності за станом здоров'я осіб для роботи на суднах (додається).

2. Вважати такими, що не застосовуються на території України, додатки NN 4, 5, 6, 7, 8, 9 до наказу МОЗ СРСР від 06.09.89 р. N 511 "Про поліпшення організації медико-санітарного забезпечення працівників морського, річкового флоту та рибного господарства", що визначали організацію і порядок проведення медичних оглядів моряків.

3. Проведення медичного огляду моряків та видача медичних свідоцтв морякам здійснюються закладами охорони здоров'я, перелік яких щорічно затверджується Міністерством охорони здоров'я України і доводиться до відома заінтересованих органів державної влади.

{Пункт 3 в редакції Наказу МОЗ N 190 ([z0461-98](#)) від 10.07.98, із змінами, внесеними згідно з Наказом МОЗ N 303 ([z0680-98](#)) від 19.10.98; в редакції Наказу МОЗ N 39 ([v0039282-00](#)) від 28.02.2000 - не набув чинності; із змінами, внесеними згідно з Наказом МОЗ N 65 ([v0065282-01](#)) від 16.02.2001; в редакції Наказу Міністерства охорони здоров'я N 723 ([z0299-10](#)) від 08.10.2009 }

4. Головному управлінню лікувально-профілактичної допомоги(Лободі Т.В.) забезпечити державну реєстрацію цього наказу у Міністерстві юстиції України та довести до відома закладів охорони здоров'я, що проводять медичні огляди моряків.

5. Генеральному директору Українського науково-практичного об'єднання "Медицина транспорту" МОЗ України Лобенку А.О.:

5.1. Надати організаційно-методичну допомогу головним лікарям закладів охорони здоров'я у реорганізації існуючих комісій по медичних оглядах плавскладу відповідно до Правил.

5.2. Розмножити наказ та Правила в необхідній кількості.

6. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра охорони здоров'я Картиша А.П.

Міністр

А.М.Сердюк

Затверджено
наказом Міністерства охорони
здоров'я України від
19 листопада 1996 р. N 347

Правила визначення придатності за станом здоров'я осіб для роботи на суднах

Відповідно до Закону України "Про охорону праці" ([2694-12](#)), Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" ([2801-12](#)), Кодексу торговельного мореплавства України ([176/95-ВР](#)) ці Правила встановлюють:

- порядок організації медичних оглядів моряків;
- обов'язки, права і відповідальність судовласників, моряків і медичних закладів Міністерства охорони здоров'я України, що проводять медичні огляди моряків;
- правила визначення придатності осіб за станом здоров'я для роботи на суднах;
- розподіл функцій контролю за виконанням вимог цих Правил між Міністерством транспорту, Міністерством рибного господарства і Міністерством охорони здоров'я України.

1. Загальні положення

1.1. Визначення

За метою, що передбачається цими Правилами, нижченаведені терміни мають наступні значення:

- судно - самохідна чи несамохідна плавуча споруда, що використовується: для перевезення вантажів, пасажирів, багажу і пошти, для рибного чи іншого морського промислу, розвідки і добування корисних копалин, рятування людей і суден, що зазнають лиха на морі, буксирування інших суден та плавучих об'єктів, здійснення гідротехнічних робіт чи піднімання майна, що затонуло у морі; для несення спеціальної державної служби (охорона промислів, санітарна і карантинна служби, захист моря від забруднення тощо); для наукових, навчальних і культурних цілей; для спорту; для інших цілей, що зареєстроване в Державному судовому реєстрі України чи в Судновій книзі України як судно і плаває під Державним прапором України.

- моряк - особа, що працює в будь-якій якості на борту судна по найму і включена в судову роль;

- судовласник - юридична чи фізична особа, що експлуатує судно від свого імені і укладає трудовий договір з моряком;

- медичний огляд - запроваджене закладом охорони здоров'я вивчення стану здоров'я моряка з метою визначення придатності його до безпечного мореплавання на суднах і підтримання його здоров'я на безпечному для професійної діяльності рівні;

- відділ медичних оглядів - структурний підрозділ закладу охорони здоров'я, де проводяться медичні огляди моряків;

- безпечне мореплавання за станом здоров'я на суднах - це професійна діяльність моряків з урахуванням шкідливих та небезпечних умов праці, що не створює небезпеки для людей, матеріальних об'єктів і навколишнього середовища;

- медичне свідоцтво моряка - це посвідчення, яке видається моряку після проведення медичного огляду.

1.2. Застосування Правил

Ці Правила поширюються на всіх судовласників України незалежно від форми їх власності на судна, що експлуатуються, моряків і заклади Міністерства охорони здоров'я України, що здійснюють медичні огляди.

1.3. Види медичних оглядів

1.3.1. Попередні медичні огляди проходять особи, що наймаються на роботу, пов'язану з перебуванням на борту судна під час плавання, і вперше проходять медичний огляд ті, що переходять до більш високої за вимогами безпеки мореплавання професійної групи (додаток N 4), а також ті, що прострочили період чинності раніше отриманого медичного свідоцтва моряка понад один рік.

Метою попереднього медичного огляду є встановлення фізичної і психофізіологічної придатності даної особи до роботи за конкретною морською професією, а також виявлення захворювань, які можуть дати загострення внаслідок служби в морі чи зробити дану особу непридатною до такої служби, чи становити небезпеку для інших осіб, що знаходяться на борту судна, матеріальних об'єктів і навколишнього середовища.

1.3.2. Періодичні медичні огляди в плановому порядку проходять особи, у яких минає термін дії медичного свідоцтва моряка, виданого тим же Відділом медичних оглядів, що й проводив попередній медичний огляд.

Метою періодичного медичного огляду є виявлення ранніх ознак виникнення протипоказань до безпечного мореплавання на судах, що необхідне для своєчасного початку медичної реабілітації або лікування.

1.3.3. Позачергові медичні огляди проводяться в обсязі попереднього медичного огляду на вимогу і за рахунок адміністративних органів, судовласника або самого моряка.

Причинами обов'язкового направлення на позачерговий медичний огляд є: виникнення необхідності диспансерного нагляду, отримання травм, що можуть викликати стійку втрату працездатності; участь в аварійних чи надзвичайних пригодах; спроба самогубства; прояв неадекватної агресивності; обгрунтовані підозри на виникнення протипоказань до безпечного мореплавання.

Позачергові медичні огляди проводяться з тією ж метою, що й періодичні.

1.4. Розподіл функцій щодо виконання вимог Правил

1.4.1. Направлення на медичні огляди, їх фінансування, а також оперативний контроль за недопущенням до роботи осіб, які не пройшли медичний огляд, чи тих, що мають протипоказання до роботи за певною професією, здійснюються судовласником.

Персональну відповідальність за наявність у моряків медичних свідоцтв моряка з чинним терміном дії, відповідними функціями, що виконуються ними на судні, несе капітан судна або уповноважена на те особа.

1.4.2. Медичні огляди моряків проводять спеціалізовані заклади охорони здоров'я, що визначаються МОЗ України.

1.4.3. Контроль за виконанням судовласниками своїх обов'язків за цими Правилами і реалізація їх відповідальності належить до компетенції Міністерства транспорту і Міністерства рибного господарства України.

1.4.4. Розробка і удосконалення Правил визначення придатності за станом здоров'я осіб для роботи на судах, а також нагляд за їх дотриманням при проведенні медичних оглядів знаходиться в компетенції Міністерства охорони здоров'я України

1.5. Обов'язки, права і відповідальність судовласників, моряків і медичних закладів Міністерства охорони здоров'я України

1.5.1. Судовласник зобов'язаний:

- укладати і вчасно поновлювати із закладами охорони здоров'я договори про проведення попередніх, періодичних і позачергових медичних оглядів, про надання консультаційної допомоги для екіпажів, що знаходяться в рейсі, реабілітаційне лікування і корекцію психофізіологічних функцій моряків;

- виділяти асигнування на компенсацію витрат на обстеження і лікування моряків у профпатологічних та інших спеціалізованих медичних закладах, на реабілітацію моряків;

- усувати причини, що сприяють виникненню професійних захворювань, і виконувати рекомендовані оздоровчо-профілактичні заходи;

- інформувати відділи медичних оглядів про всі відомі судовласникові нещасні випадки, спроби самогубства, випадки смерті, тимчасової втрати працездатності під час рейсу чи у міжрейсовий період, які стосуються моряків;

- направляти для проходження попереднього медичного огляду осіб, що наймаються для роботи на судах, а також тих, що змінюють професійну групу на вищу за вимогами до безпечного мореплавання (додаток N 4);

- знайомити осіб, що наймаються, з особливостями їх роботи на конкретних судах, пов'язаними з впливом шкідливих і небезпечних виробничих чинників, з нормативними актами щодо охорони праці;

- забезпечувати своєчасне проходження моряками періодичних медичних оглядів;

- зберігати за моряком під час проходження ним медичного огляду місце роботи і середню зарплату;

- працевлаштовувати моряків згідно з результатами медичних оглядів;

- надавати моряку, що одержав внаслідок огляду відмову у видачі медичного свідоцтва, можливість повторного огляду Експертною комісією Відділу медичних оглядів.

Судновласник має право:

- відмовити в наймі на роботу особі, що не пройшла попередній медичний огляд;

- не допускати до плавання моряка із закінченим терміном дії медичного свідоцтва (окрім випадку, коли термін дії медичного свідоцтва минає на час закінчення рейсу);

- організувати позачерговий медичний огляд за власною ініціативою, на прохання моряка чи на вимогу органів санепіднагляду.

Судновласник згідно з чинним законодавством несе відповідальність за:

- допуск до плавання моряків, що не мають відповідного медичного свідоцтва або мають медичне свідоцтво із закінченим терміном дії;

- невжиття заходів щодо виникнення причин і розвитку профзахворювань, а також невиконання вимог щодо їх попередження;

- неврахування зареєстрованих у моряків професійних захворювань;

- несвоєчасне фінансування витрат, пов'язаних з організацією і матеріально-технічним забезпеченням медичних оглядів, лікуванням і медико-професійною реабілітацією моряків.

1.5.2. Моряк зобов'язаний:

- проходити у встановленому порядку і у встановлені терміни медичні огляди;

- повністю виконувати медичні рекомендації;

- надавати необхідні документи на вимогу Відділу медичних оглядів.

Моряк має право:

- одержувати інформацію про стан свого здоров'я за результатами медичного огляду, про шкідливі і небезпечні для здоров'я виробничі чинники, пов'язані з його виробничою діяльністю, про суми, що виділяються судновласником на оздоровчі та реабілітаційні заходи на одного моряка;

- вимагати переведення на роботу, що відповідає стану його здоров'я, якщо робота, яку він виконує, протипоказана йому за результатами медичного огляду;

- одержувати компенсацію від судновласників за завдану шкоду здоров'ю у зв'язку з виконанням професійних обов'язків;

- вимагати проведення позачергового медичного огляду;

- звертатися до Експертної комісії у разі незадовільного результату медичного огляду;

- оскаржувати в суді рішення, прийняті за результатами медичного огляду.

Моряк згідно з чинним законодавством несе відповідальність за:

- неприбуття на медичний огляд;

- за приховування і перекручення відомостей про стан свого здоров'я, перенесені захворювання та інші відомості, необхідні при проведенні медичного огляду;

- невиконання медичних рекомендацій щодо охорони праці.

1.5.3. Відділ медичних оглядів зобов'язаний:

- укомплектувати штат Відділу висококваліфікованими кадрами медичних працівників, що мають досвід діагностичної роботи, знають питання експертизи прихованих станів здоров'я, гігієни праці моряків та профпатології, забезпечити матеріально-технічну базу його успішного функціонування;

- виконувати роботу з профілактики профзахворювань та їх статистичного обліку, вести медичну документацію згідно з вимогами Міністерства охорони здоров'я України;

- укладати господарські договори з судновласниками на проведення медичних оглядів моряків, проводити огляди у погоджені з судновласниками строки, своєчасно оформляти результати медичних оглядів, видавати медичні свідоцтва на допуск моряків до роботи за конкретною професією, інформувати судновласників про випадки професійних захворювань;

- надавати консультаційну допомогу для екіпажів суден, що знаходяться в рейсі.

Відділ медичних оглядів має право:

- запитувати у лікувально-профілактичних закладах Міністерства охорони здоров'я України медичну інформацію про стан здоров'я осіб, що підлягають медичному огляду;

- запитувати в органів санепіднагляду та судновласників санітарно-гігієнічну характеристику умов праці на суднах;

- направляти осіб, по відношенню до яких існує підозра на профзахворювання, до профпатологічних та інших спеціалізованих закладів Міністерства охорони здоров'я України для обстеження та уточнення діагнозу захворювання.

Відділ медичних оглядів згідно з чинним законодавством несе відповідальність за:

- якість медичних оглядів і відповідність медичних свідоцтв фактичному стану здоров'я;

- об'єктивність оцінки стану здоров'я осіб, які пройшли медичний огляд;

- повноту обліку осіб, що підлягають диспансерному нагляду;

- достовірність звітів перед Міністерством охорони здоров'я України;

- невиконання умов договорів з судновласниками;

- розголошення свідчень про стан здоров'я осіб.

2. Порядок проведення медичних оглядів

2.1. Обов'язкові функції судновласника щодо організації проведення попереднього, періодичного і позачергового медичних оглядів

2.1.1. Укладати із закладом охорони здоров'я договори на проведення медичних оглядів.

2.1.2. Виконувати вимоги умов договору, що стосуються авансових виплат за огляди, які мають відбутися, з Відділом медичних оглядів, який видає йому за фактом сплати номерні бланки направлень на медичний огляд (додаток N 1) і зобов'язується провести огляд у зазначені строки.

2.1.3. Забезпечувати осіб, що потребують проходження медичного огляду, направленням на огляд (додаток N 1), отриманим при укладенні договорів із закладами охорони здоров'я.

2.1.4. Забезпечувати прибуття моряків на огляд за погодженням з Відділом медичних оглядів планом.

2.1.5. Надавати Відділу медичних оглядів санітарно-гігієнічні характеристики умов праці на суднах, моряки яких направляються на медичний огляд.

2.2. Порядок проведення медичних оглядів закладами Міністерства охорони здоров'я України

Обов'язкові функції Відділу медичних оглядів щодо проведення попередніх, періодичних та позачергових медичних оглядів:

2.2.1. Розробляти і погоджувати з судновласником план проведення медичних оглядів згідно з договором.

2.2.2. Проводити медичні огляди моряків, клінічні та інші дослідження.

2.2.3. Контролювати строки проходження медичних оглядів, приймати рішення за медичними протипоказаннями про можливість продовження роботи моряком за своєю професійною групою.

2.2.4. Інформувати моряка про стан його здоров'я і можливість продовжувати роботу за своєю професією за результатами оглядів або давати висновок про переведення на іншу роботу.

2.2.5. Запитувати в органів санепіднагляду санітарно-гігієнічну характеристику умов праці моряків.

2.2.6. Залучати до медичних оглядів інших фахівців, проводити за показаннями додаткові клінічні дослідження, необхідні для оцінки стану здоров'я моряків.

2.2.7. За медичними показаннями направляти моряка на обстеження в інші медичні заклади для уточнення діагнозу і лікування.

2.2.8. Видавати моряку, що пройшов медичний огляд, медичне свідоцтво моряка, яке посвідчує його придатність за станом здоров'я до безпечного мореплавання на судах у відповідній посаді за формою, наведеною у додатку N 2, з видачею у разі потреби Особистої медичної картки моряка за формою, наведеною у додатку N 3, Свідоцтва про вакцинацію міжнародного зразка. У разі непридатності моряка за станом здоров'я до роботи медичне свідоцтво не видається, а негативні результати перевірки повідомляються судновласникові.

2.2.9. Вести облік та аналіз результатів медичних оглядів.

2.2.10. Створити Експертну комісію у складі представників Головної державної інспекції з безпеки судноплавства в Україні, представників інспекції з безпеки судноплавства Міністерства рибного господарства, Державного комітету України по нагляду за охороною праці, судновласників, профспілкових органів, фахівців Українського НПО "Медицина транспорту" МОЗ України, залучених фахівців-експертів, осіб, що відповідають за надання медичної допомоги на судні, для розгляду окремих випадків за результатами медичних оглядів, надзвичайних ситуацій на судах, у тому числі аварійних та нещасних випадків, травм тощо.

3. Вимоги до визначення придатності за станом здоров'я осіб для роботи на судах

3.1. Диференціація морських професій за важливістю груп за станом здоров'я для безпечного мореплавання на судах

За вимогами, що пред'являються до стану здоров'я і психофізіологічного статусу моряків, залежно від важливості функцій, що виконуються ними на судні, особи, які проходять медичний огляд, об'єднуються у наступні професійні групи:

I група - особи, професійна діяльність яких не пов'язана з питаннями безпеки мореплавання;

II група - особи, які виконують рішення, пов'язані з безпекою мореплавання;

III група - особи, які приймають рішення, пов'язані з безпекою мореплавання.

Перелік основних морських професій, що відносяться до кожної групи, наведений у додатку N 4. Номер професійної групи, до якої повинен бути віднесений моряк, визначається судновласником і зазначається ним у бланку направлення моряка на медичний огляд (додаток N 1).

За відсутністю у переліку, наведеному у додатку N 4, посади, відповідної функції, яку виконує особа, що направляється на медичний огляд, професійну групу цієї особи визначає Відділ медичних оглядів, керуючись наведеними вище вимогами до угруповування професій для забезпечення безпеки мореплавства.

3.2. Вимоги, що пред'являються до стану здоров'я моряків

3.2.1. Загальними вимогами, що пред'являються до допуску моряків до роботи на борті судна під час знаходження судна у морі, для виконання моряком своїх професійних обов'язків є:

- гострота зору та слуху;
- епідбезпека;
- адекватність психоповедінки;
- збереження орієнтації у просторі;
- збереження функцій опорно-рухового апарату;
- відсутність у моряка захворювання, що може дати загострення внаслідок служби у морі або зробити його непридатним до такої служби, або становити небезпеку для інших осіб, що знаходяться на борті судна, матеріальних об'єктів і навколишнього середовища.

3.2.2. Для моряків, що відносяться до III професійної групи, вимогами, додатковими до загальних, які викладені в пункті 3.2.1 цих Правил, є відповідність допустимим величинам наступних психофізіологічних показників:

- сенсомоторної реакції;
- реакції на об'єкт, який рухається;
- уваги;
- швидкості переключення уваги;
- зорової та слухової пам'яті;
- емоційної стійкості та почуття тривоги;
- стійкості до впливу стресів;
- орієнтації у просторі;
- втоми;
- здатності приймати рішення та діяти в екстремальних умовах;
- стійкості до монотонії.

3.2.3. Для моряків, що відносяться до II професійної групи, вимогами, додатковими до загальних, які викладені в пункті 3.2.1 цих Правил, є відповідність допустимим величинам наступних психофізіологічних показників:

- сенсомоторної реакції;
- реакції на об'єкт, який рухається;
- уваги;
- втоми;
- стійкості до впливу стресів.

3.3. Протипоказання за станом здоров'я для безпечного мореплавання на судах

3.3.1. Медичне свідоцтво з відповідної морської професії з урахуванням посадки видається лише за відсутністю у моряків медичних і психофізіологічних протипоказань.

3.3.2. Загальні медичні протипоказання для всіх професійних груп моряків наведені у додатку N 5.

3.3.3. Додаткові медичні і психофізіологічні протипоказання для осіб III і II професійних груп наведені у додатку N 6.

3.4. Порядок проведення медичних оглядів

3.4.1. Попередній (при працевлаштуванні) медичний огляд проводиться лікарем-експертом (терапевтом) із залученням фахівців-консультантів: хірурга, офтальмолога, отоларинголога, невропатолога, психіатра-нарколога, дерматовенеролога, гінеколога, психофізіолога, - і повинен включати:

- дослідження психофізіологічних функцій стосовно даної професійної групи, у тому числі дослідження зорового та слухового аналізаторів за вимогами пунктів 3.2.2 і 3.2.3 цих Правил;

- антропометричні виміри;
- визначення групи крові і резус-приналежності;

- клінічний аналіз крові, аналіз крові на цукор, аналіз крові на присутність алкоголю, наркотичних і токсичних речовин, медикаментів (з метою діагностики станів, що приховуються);

- клінічний аналіз сечі, аналіз сечі на присутність наркотичних і токсичних речовин, медикаментів;

- електрокардіографію;
- дослідження слуху (аудиометрію);
- дослідження вестибулярного апарату;
- дослідження гостроти зору;
- дослідження полів зору та світловідчуття;
- вимірювання внутріочного тиску;
- велоергометричне дослідження;
- реоенцефалографію;
- визначення функції зовнішнього подиху;
- флюорографію;

- обов'язковий профілактичний наркологічний огляд у наркологічному закладі за місцем постійного проживання відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 06.11.97 N 1238 (1238-97-п) та наказу МОЗ України від 28.11.97 N 339 ([z0586-97](#)) "Про вдосконалення системи профілактичних протиалкогольних та протинаркотичних заходів та обов'язкових профілактичних наркологічних оглядів", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 11.12.97 за N 586/2390, з одержанням сертифіката встановленого зразка. (Пункт 3.4.1 доповнено абзацом сімнадцятим згідно з Наказом МОЗ N 140 ([z0429-99](#)) від 07.06.99)

Обслуговуючому персоналу суден, особам, пов'язаним із готуванням та роздаванням їжі виробництвом продуктів харчування на борті судна (контингенту, що декретується), додатково:

- дослідження на гельмінтоз, бацилоносіння, крові на реакцію Васермана (RW) та інші дослідження згідно з вимогами органів санепіднагляду.

Органи санепіднагляду зобов'язані інформувати відділи медичних оглядів про перелік додаткових досліджень згідно з реальними епідобставинами.

За показаннями, виявленими в процесі медичного огляду, лікар-експерт має право змінити обсяг обстежень для визначення придатності.

3.4.2. Періодичний медичний огляд включає оцінку стану здоров'я і психофізіологічних функцій моряків, результати якої розглядає лікар-експерт і на підставі даних попереднього медичного огляду, віку і професійної групи призначає подальше обстеження з обов'язковим дослідженням крові та сечі, флюорографію, психофізіологічне тестування, електрокардіографію, дослідження, що вимагають органи санепіднагляду.

Лікар-експерт може залучати до консультацій інших фахівців. Кратність періодичного огляду визначається професійною групою моряка та його віком згідно з нижченаведеною таблицею.

Професійна група моряка	Вік (кількість повних років)		
	до 21	21 - 40	від 40
I	щороку	1 раз у 2 роки	щороку
II	щороку	1 раз у 2 роки	щороку
III	щороку	щороку	щороку

Лікар-експерт має право скоротити строки періодичного медичного огляду в індивідуальному порядку за наявністю захворювань, що знижують рівень фізичного і психофізіологічного статусу.

3.4.3. Обсяг досліджень, що виконуються при позачерговому медичному огляді, визначається Експертною комісією відповідно до характеру і тяжкості травми, захворювання, аварійної чи іншої події, що стала підставою для проведення огляду.

Додаток N 1
до Правил визначення придатності
за станом здоров'я осіб для
роботи на суднах

**Направлення
на медичний огляд N _____**

Направляється у Відділ медичних оглядів

_____ (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження)

_____ (посада, номер професійної групи)

на _____ медичний огляд

(попередній, періодичний, позачерговий)

Назва організації, що направляє на медичний огляд згідно з договором N _____

Дата початку медичного огляду _____

(зазначається Відділом медичних оглядів)

(П.І.П., посада представника судновласника, дата, підпис)

Додаток N 2
до Правил визначення придатності
за станом здоров'я осіб для
роботи на суднах

(лицьова сторона)

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Медичне свідоцтво моряка

Видано відповідно до вимог 73 Конвенції МОП і національного законодавства України.

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження)

За станом здоров'я, зору та слуху може працювати на борту всіх суден на посаді _____

(строком до)

Особистий підпис моряка, що він надав повні свідчення про стан свого здоров'я _____

Місце
для фотографії

Лікар-експерт

_____
(підпис, особиста печатка)

М.П.
Відділу медичних оглядів

_____
(дата)

(Зворотна сторона)

1. Група крові та резус-фактор _____
  2. Відмітки щодо виконання вимог санітарно-епідеміологічної служби України: _____
-
-

Свідчення про усі відомі нещасні випадки; випадки насильства; спроби самогубства; випадки тимчасової втрати працездатності, що стосуються власника цього медичного свідоцтва:

Дата, підпис

Посада представника судовласника

(Текст дублюється англійською мовою)

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

**Особиста медична картка моряка
(Рекомендації особам, що відповідають за надання
медичної допомоги на судні)**

Прізвище, ім'я, по батькові _____
Посада _____
Діагноз _____
_____
Рекомендації _____

_____
Дата, підпис

_____
Підпис лікаря-експерта

**Перелік
основних професійних груп, що підлягають медичному огляду**

І група - особи, професійна діяльність яких не пов'язана з безпекою мореплавання: токарі, слюсарі, кочегари на рідкому паливі, дизелісти самохідних кранів, суднові медичні працівники, працівники харчоблоків і судових ресторанів, комірники, директори, завідувачі виробництвом, офіціанти, кухарі, буфетники, посудники, бармени та ін., провідники, перукарі, манікюрниці, начальники туристичних маршрутів, методисти туристичних маршрутів, музичні працівники, кіномеханіки, керівники організованих туристичних груп дітей, старші інспектори та інженери-інспектори судноплавної інспекції по пасажирській частині, по навчальній частині, по господарській частині, по виробництву і технології, інженери-гідрологи, наукові працівники, лаборанти; особи, що відряджаються на судна для виконання відповідних робіт і завдань, адміністратори, перекладачі, бібліотекарі, начальники продовольчої частини, завідувачі білизняним господарством, завідувачі камерою зберігання, кастелянки, рахівники, пралі, прибиральниці, камбузні підсобні робітники.

II група - особи, що виконують рішення, пов'язані з питаннями безпеки мореплавання:

електрики, помпові машиністи (помпові донкермани), мотористи (машиністи), кранові машиністи, рефрижераторні машиністи (мотористи), лебідчики, лебідчики-машиністи, кранівники плавкранів, старші лебідчики, старші лебідчики-машиністи, лебідчики-мотористи, радіотехніки, гідроакустики, боцмани, матроси, мотористи-стернові, старші мотористи-стернові, мотористи-матроси, старші мотористи-матроси, кочегари-матроси, водії-матроси, машиністи-матроси, машиністи-стернові, матроси-касири, мотористи-боцмани, кочегари-матроси допоміжного котла, матрос-прийомо-здавальник вантажів, моторист-стерновий-монтер обстановки, матрос-артільник, моторист-артільник, фахівці несамохідного флоту, гідроспоруд шляху і судноплавної обстановки: матроси, начальники плавучих зачисних станцій, начальники, техніки, намітчики та інші фахівці всіх найменувань, помічники капітана по пожежній частині, брендмейстери та їх помічники, обстановочні старшини, старшини дноснарядів, маячні служники, начальники караванів суден технічного флоту, майстри шляхових робіт, робітники шляхових і виправних робіт, наглядачі, суднопропускники, монтери судноплавної обстановки, наглядачі гідроспоруд і переправ, акумуляторники судноплавної обстановки і гідротехнічних споруд, бригадири постів - мотористи, робітники роз'їзних обстановочних бригад і зарядних станцій, монтери судноплавної обстановки і гідротехнічних споруд, робітники та інструктори вибухових робіт, робітники та старші робітники розвідувальних руслових партій, скелеприбиральних і виправних робіт, шляхові і постові робітники, матроси - шляхові робітники, начальники доків, механіки - заступники начальника доку, змінні помічники начальника доку.

III група - особи, що приймають рішення, пов'язані з безпекою мореплавання:

капітани, капітани-наставники, помічники капітанів (штурмани), капітани - кранмейстери самохідних кранів і їх помічники, капітани-механіки, капітани - помічники механіків, механіки - капітани дублери, штурмани - помічники механіків, помічники механіків - штурмани, механіки-штурмани, капітани - змінні механіки, механіки - змінні капітани, змінні капітани - змінні механіки, капітани - механіки дублери, капітани - старші механіки самохідного крану, капітани - старші електромеханіки, механіки, механіки-наставники, рефрижераторні механіки, електромеханіки, помічники механіка, начальники радіостанцій, радіооператори, помічники механіка з електрообладнання-радіооператори, електрорадіонавігатори, електронавігатори-гідроакустики. (Абзац шостий із змінами, внесеними згідно з Наказом МОЗ N 622 ([z0032-04](#)) від 29.12.2003)

Примітка: особи, що працюють на суміщених посадах, підлягають медичному огляду згідно з вищою за вимогами безпеки мореплавства посадою.

Додаток N 5
до Правил визначення придатності
за станом здоров'я осіб для
роботи на судах

Перелік загальних медичних протипоказань для осіб всіх груп професій для роботи на судах

1. Заразні захворювання (СНІД, вірусні, бактеріальні, паразитарні, бактеріальні зоонози, туберкульоз, венеричні, заразні шкірні та ін.) в період небезпеки для оточуючих.
2. Психічні розлади з урахуванням відомостей психоневрологічної служби. Епілепсія та інші синкопальні стани.
3. Ураження нервової системи з несприятливим прогнозом розвитку порушень функцій опорно-рухового апарату, органів чуття, координації та орієнтації у просторі, функцій уваги.

4. Патологія, що небезпечна розладами свідомості.
  5. Зниження гостроти зору нижче за 0,5 на кращому оці та нижче за 0,1 на іншому із допустимою будь-якою корекцією (але не понад 8 ОД) з різницею в силі лінз двох очей понад 3 ОД і довжини осі ока понад 27 мм.
  6. Відсутність зору на одному оці.
  7. Диплопія, патологічна сльозоточивість.
  8. Порушення світловідчуття, що знижують безпеку виконання конкретної роботи.
  9. Обмеження полів зору більш як на 20% у будь-якому з меридіанів.
  10. Порушення функції вестибулярного апарату, синдроми запаморочення, ністагм (хвороба Мін'єра, лабіринтити, вестибулярні кризи будь-якої етіології, спонтанний ністагм при відхиленні зіниць на 70 град. С від середнього становища).
  11. При повній глухості на одне вухо і зниженні сприймання шепітного мовлення на інше з відстані меншої за 3 метри, чи при сприйманні шепітного мовлення на обидва вуха з відстані меншої за 1 метр.
  12. Дихальна недостатність II ступеня.
  13. Наявність хронічної недостатності кровообігу II ступеня.
  14. Стенокардія вище II функціонального класу (без ознак хронічної недостатності кровообігу) чи I класу при наявності ознак ХНК I ступеня.
  15. Порушення ритму, провідності, збудливості і автоматизму серця, окрім нижчеперелічених (при відсутності ознак хронічної недостатності кровообігу):
    - а) нечаста (не більше 5 за 1 хвилину), пізня, монотонна екстрасистолія після нормалізації ритму;
    - б) нормосистолічна форма постійної мерехтливої аритмії з періодами стабільного клінічного перебігу не менше за 6 місяців;
    - в) параксизмальна тахікардія із рідкими приступами (не частіше 1 разу за 6 місяців) без відбитого посттахікардіального синдрому після нормалізації ритму;
    - г) А-V блокада I ступеня без інших порушень ритму;
    - д) повна блокада правої ніжки пучка Гіса без інших порушень ритму;
    - е) неповна блокада лівої ніжки пучка Гіса без інших порушень ритму.
  16. Проплапс мітрального клапана II ступеня з ознаками хронічної недостатності кровообігу I ступеня або з інтервалом Q-T понад 500 м/с, або з порушенням ритму серця.
  17. Феномен WPW з хронічною недостатністю кровобігу I ступеня або з інтервалом Q-T понад 500 м/с, або з порушенням ритму серця.
  18. Гіпертонічна хвороба II стадії та гіпертензивні синдроми (із вираженими органічними ураженнями або з гіпертонічними кризами частіше 1 разу за 6 місяців).
  19. Порушення функції суглобів II - III ступеня.
  20. Відсутність верхньої чи нижньої кінцівки, за винятком осіб з ампутованою гомілкою, якщо довжина кукси не менше за 1/3 гомілки при повному збереженні рухомості в колінному суглобі (при наявності запасного протеза за умов повної професійної адаптації).
  21. Відсутність кисті чи двох стоп.
  22. Відсутність чи нерухомість пальців, чи фаланг кисті руки без збереження хапальної функції і сили кисті, що перешкоджає виконанню роботи на конкретній посаді.
  23. Укорочення верхньої чи нижньої кінцівки більше, ніж на 10 см (за винятком випадків повної професійної адаптації).
  24. Ускладнена вагітність або вагітність понад 12 тижнів.
  25. Дефекти мовлення, що перешкоджають спілкуванню.
- Примітка: Лікар-експерт на підставі встановленого діагнозу (керуючись також вимогами додатків NN 6, 7, 8 цих Правил) прогнозує збереження функціональних можливостей організму згідно з вищепереліченими вимогами для визначення індивідуального терміну дії медичного свідоцтва моряка.

**Перелік додаткових медичних і психофізіологічних
протипоказань для осіб III і II професійних груп
для роботи на суднах**

1. Для осіб III професійної групи невідповідність нормам психофізіологічних реакцій, в тому числі:

1.1. Латентний період простої реакції на один світловий (звуковий) подразник - понад 360 м/с.

1.2. Латентний період диференційованої зорово (слуху)-моторної реакції вибору з трьох альтернатив - понад 380 м/с.

1.3. Функціональна рухомість (лабільність) нервових процесів за рівнем критичної частоти злиття світлових миготінь (КЧСМ) - менше 33 Гц.

1.4. Обсяг, переключення і розподіл уваги за таблицями Шульте - виконання тестового завдання більше, ніж за 460 секунд.

1.5. Час темної адаптації - понад 5 хвилин.

1.6. Обсяг оперативної пам'яті в умовах перешкод (в екстремальних умовах) - менше за 50 %.

1.7. Погіршення функціонального стану організму моряка внаслідок тестового навантаження більше ніж на 40% за ступенем емоційної стійкості і почуттям тривоги, стійкості до впливу стресів та монотонії, втоми.

2. Медичні протипоказання для III професійної групи.

2.1. Зниження гостроти зору на кожне око нижче за 0,8 ОД, з допустимою будь-якою корекцією понад 8 ОД, з різницею в силі лінз двох очей понад 3 ОД і довжині осі ока понад 27 мм.

2.2. Зниження сприймання шепітного мовлення на відстані менше за 5 метрів на краще вухо і 2 метрів - на інше.

2.3. Невідповідність нормам фізичного розвитку (зріст нижче 150 см).

3. Для осіб II професійної групи невідповідність нормам психофізіологічних реакцій, в тому числі:

3.1. Латентний період простої реакції на один світловий (звуковий) подразник - більше за 380 м/с.

3.2. Латентний період диференційованої зорово (слуху)-моторної реакції вибору з трьох альтернатив - більше за 420 м/с.

3.3. Функціональна рухомість (лабільність) нервових процесів за рівнем критичної частоти злиття світлових миготінь (КЧСМ) - менше за 28 Гц.

3.4. Обсяг, переключення і розподіл уваги за таблицями Шульте - виконання тестового завдання більше, ніж за 480 секунд.

3.5. Час темної адаптації - понад 10 хвилин.

3.6. Обсяг оперативної пам'яті - менше за 40 %.

4. Медичні протипоказання для II професійної групи.

4.1. Зниження гостроти зору з корекцією на кращому оці нижче за 0,8 ОД, на іншому - нижче за 0,4 ОД з допустимою будь-якою корекцією до 8 ОД з різницею в силі лінз двох очей понад 3 ОД при довжині осі ока понад 27 мм.

4.2. Зниження сприймання шепітного мовлення на відстані, менш за 3 метри на обидва вуха.

4.3. Невідповідність нормам фізичного розвитку (зріст нижче 150 см).

Додаток N 7
до Правил визначення придатності
за станом здоров'я осіб для
роботи на судах

**Рекомендації
щодо застосування пунктів правил визначення придатності
за станом здоров'я осіб для роботи на судах**

Розподіл фахівців флоту за професійними групами обумовлений ступенем соціальної небезпеки їх професійної діяльності відповідно до статті 31 "Обов'язкові медичні огляди" Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я":

"З метою охорони здоров'я населення організуються профілактичні медичні огляди неповнолітніх, вагітних жінок, працівників підприємств, установ і організацій зі шкідливими і небезпечними умовами праці, військовослужбовців та осіб, професійна чи інша діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення або підвищеною небезпекою для оточуючих".

Міністерство охорони здоров'я України та Державний комітет України по нагляду за охороною праці видали накази щодо медичних оглядів громадян згідно з 31 статтею.

29 вересня 1994 р. за N 263/121 виданий спільний наказ "Про перелік робіт, де є потреба у психофізіологічному доборі", пункт 9 якого вимагає проводити психофізіологічний добір операторів водного транспорту.

Окрім цього, проведення медичних оглядів моряків вимагає ратифікована Україною 73 Конвенція Міжнародної організації праці "Про медичні огляди моряків" (1946 р.), яка пунктом 3 статті 4 вимагає, щоб медичне свідоцтво свідчило:

"а) що слух та зір осіб, а для осіб, що працюють на палубі (не враховуючи деяких фахівців, на придатність яких до роботи, що ними виконується, не впливає здатність розрізняти кольори), їх здатність розрізняти кольори є цілком задовільна".

У додатку N 5 (п.п.5, 6, 7, 8, 9) Правил наведені нижні критерії цих вимог; з підвищеними вимогами до осіб II та III професійних груп - у додатку N 6 Цих Правил.

"б) що вона не страждає будь-якою хворобою, здатною викликати загострення внаслідок служби у морі, чи зробити її непридатною до такої служби, чи загрожувати здоров'ю іншим особам на борту".

Перелік захворювань, які здатні викликати загострення внаслідок служби у морі, визначений в Україні наказом МОЗ України від 31 березня 1994 р. N 45 "Про затвердження Положення про порядок проведення медичних оглядів працівників певних категорій" на підставі додатків N 1 та N 2 до наказу МОЗ СРСР від 29 вересня 1989 р. N 555 "Про удосконалення системи медичних оглядів працівників і водіїв індивідуальних транспортних засобів" - це юридична сфера дії Закону України "Про охорону праці". Відповідно до 2-го абзацу пункту 1.5.3 цих Правил, в якому записано: "виконувати роботу з профілактики профзахворювань, їх статистичного обліку, вести медичну документацію згідно з вимогами Міністерства охорони здоров'я України", відділи медичних оглядів зобов'язуються виконувати вимоги 73 Конвенції МОП та національного законодавства.

Другий розділ абзацу в) пункту 3 говорить про загрозу здоров'ю іншим особам на борту, що цілком узгоджується зі статтями 9 і 31 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я".

Але національні вимоги більш конструктивні тим, що вводять юридичну норму "небезпеки для оточуючих" не тільки для людей, що знаходяться на борту цього ж судна, а й для матеріальних об'єктів (наприклад, людям, що знаходяться на другому судні, яке

може бути потоплене) або навколишнього середовища (наприклад, розлив нафтопродуктів чи токсичних вантажів).

Характеристика небезпеки за станом здоров'я моряків для оточуючих наведена у пункті 3.2.1 цих Правил.

Нижні критерії оцінки функціональної придатності моряків за станом здоров'я та психофізіологічним статусом для безпечної професійної діяльності наведені у додатках NN 5, 6 цих Правил, тобто визначають придатність за станом здоров'я моряка до безпечного мореплавання (як вищої оцінки безпеки для оточуючих).

Головною рисою роботи лікаря-експерта є визначення терміну зберігання безпечних функцій організму на підставі встановленого діагнозу з урахуванням ризику виникнення пароксизмальних станів, що наводяться нижче.

1. Раптова смерть

Згідно з рекомендаціями ВООЗ (1971 р.) під раптовою смертю мається на увазі ненасильницька смерть здорової чи хворої людини, що знаходилась у "задовільному стані", яка виникає в межах 24 годин від початку розвитку перших гострих симптомів. Зараз група експертів ВООЗ скоротила цей термін до 6-ти годин.

Найбільше значення у раптовій смерті має "миттєва смерть", що триває протягом хвилин від виникнення перших симптомів, коли людина не встигає застосувати невідкладні дії та сповістити про свій стан (із усіх випадків раптової смерті 50% складає миттєва смерть). Раптова смерть від загальної чисельності померлих складає від 31% до 51%.

Щодо "коронарних" хворих найбільш вразлива категорія - від 50 років і старше. Співвідношення випадків раптової смерті між чоловіками та жінками в цілому складає 3:1.

1.1. Структура причин:

1.1.1. "Коронарна" раптова смерть - 64 - 77 відсотків.

1.1.2. Мозкові інсульти - до 17,4% (на підставі гіпертонічної хвороби - 13%, на підставі атеросклеротичних уражень судин мозку - 4,4%).

1.1.3. Захворювання органів дихання (враховуючи алергічні), травлення, ендокринної системи тощо - 6%.

2. Пароксизмальні розлади свідомості

2.1. Непродуктивні форми (оглушення, сопор, кома).

2.2. Продуктивні форми (делірій, анейроїдний синдром, амнезія, аменція, присмеркові розлади свідомості).

2.3. Критично швидке зниження артеріального тиску.

2.4. Критично швидке підвищення артеріального тиску.

2.5. Гострі та ті, що проходять, розлади кровообігу мозку.

2.6. Емболії судин мозку.

2.7. Абсцеси мозку та його пухлини, що гостро проявляються.

2.8. Епілепсія та епісиндроми.

2.9. Дисметаболическі процеси з відбитою гіпоксією, гіпер- чи гіпоосмолярністю крові, ацидозом, алколозом, порушеннями електролітного балансу, розлади свідомості, що обумовлені зниженням біологічної активності нейротрансмітерів. До цієї групи слід віднести частину гострих отруєнь.

2.10. Різка гіпоглікемія чи гіперглікемія.

2.11. Запаморочення.

2.12. Синкопальні стани при порушенні серцевого ритму.

2.13. Розлади свідомості, що пов'язані з дією шкідливих та небезпечних умов праці (у тому числі й вантажів, що перевозяться).

2.14. Розлади свідомості при отруєннях алкоголем, барбітуратами, наркотичними та токсичними речовинами.

2.15. Розлади свідомості, що пов'язані з прийомом медикаментів для профілактичного лікування у рейсовому періоді.

3. Стани гіпокінезії, що швидко розгортаються (м'язова млявість)

3.1. Міоплегії (гіпокаліємічні, нормокаліємічні, гіперкаліємічні).

3.2. Міоплегічні синдроми (при тиреотоксикозі, первинному гіперальдостеронізмі, синдромі Конна, наднирковій недостатності, пієлонефритах тощо).

3.3. Міастенії.

3.4. Міастенічні синдроми (при ураженнях щитовидної залози, злоякісні новоутворення тощо).

4. Кровотечі

4.1. Розрив аорти.

При її аневризмі, відбитому атеросклерозі, аортитах, при руйнуванні її стінки патологічним процесом, що близько знаходиться, при пухлинах, сифілісі, ураженнях аорти при синдромах Морфана, Елерса - Данлоса, підвищеному артеріальному тиску.

4.2. Розрив міокарда та кореня аорти.

4.3. Кровотечі зі шлунково-кишкового тракту.

При виразці шлунка, 12-палої кишки, ерозивному геморагічному гастриті, пухлинах шлунка, варикозно-розширених вен стравоходу та кардіального відділу шлунка, при портальній гіпертензії, синдромі Малорі - Вейса, злоякісних новоутвореннях стравоходу, пептичній виразці стравоходу, запаленнях стравоходу, защемленої діафрагмальної грижі, злоякісних пухлинах кишечника, хворобі Крона, неспецифічних виразкових колітах, геморої та тріщинах прямої кишки тощо.

4.4. Кровотечі із легенів.

При туберкульозі, злоякісних новоутвореннях, при бронхоектатичній хворобі, процесах, що загнуються, ехінококозі, інфаркті легенів, мітральному стенозі тощо.

4.5. Ниркові кровотечі.

4.6. Маткові кровотечі.

4.7. Кровотечі з носа.

При конституційній недостатності судинних стінок, гіпертонічній хворобі тощо.

4.8. Геморагічні діатези.

4.9. Гемофілії.

5. Больовий ендогенний шок

Сюди слід віднести також і різкий біль, що не дає розладів свідомості, проте порушує координацію рухів, наприклад, стенокардії вище II функціонального класу, ниркова та печінкова коліки, виразки шлунку чи 12-палої кишки, ускладнені перфорацією, гострі панкреатити тощо, якщо хвороба невилікується.

6. Коми усіх видів

7. Астматичні стани

При бронхіальній астмі, серцевій, уремичній, істеричній тощо.

8. Пневмоторакс

Симптоматичний, ідіопатичний, спадковий, пов'язаний з антитрипсиновим дефіцитом, хворобою Марфана, Елерса-Данлоса.

9. Тромбоемболії

Артерій легенів, міокарда, мозку, судин кінцівок, ока, черевної порожнини.

10. Раптове порушення зору

Від часткових уражень будь-яких функцій до повної сліпоти, судинні розлади, тромбози та емболії судин ока, гемофтальм при геморагічній глаукомі, туберкульозі, при загальних та місцевих розладах, наприклад, ендокринних, при геморагічних діатезах, гострій глаукомі, відшаруванні сітківки, невритах зорового нерва, ураженнях зорових м'язів, при вивихах та підвивихах кришталика, церебральних ураженнях, при запальних ураженнях повій, кон'юнктиви та слізних органів.

11. Зниження чи повна втрата слуху

Викликані судинними розладами, ототоксичними чинниками, сірчаними пробками.

12. Вестибулярні кризи

При хворобі Мін'єра, при судинних розладах, при лімфоутворювальних та ендолімфатичних розладах на підставі первинних вегетативних розладів, запальних лабіринтитах, ретролабіринтитних ураженнях.

Основним завданням лікаря-експерта є визначення ступеня ризику виникнення пароксизмальних станів, які раптово позбавляють людину можливості продовжувати виконувати роботу, та межі, до якої людина може бути придатна, а після якої - ні.

Не все може бути визначено пунктами Правил та поясненнями до них. Потрібна спеціальна підготовка лікарів до такої роботи.

Певну допомогу лікарям-експертам може надати наведений Примірний перелік захворювань та вад, які є протипоказаннями для роботи на суднах (додаток N 8 цих Правил). Проте він не звільняє лікаря від відповідальності за чинним законодавством, якщо буде доведено, що аварійна подія виникла не за провиною моряка, а за провиною лікаря, який проводив медичний огляд. Ця юридична норма буде чинною при наданні ліцензій лікарям медико-психофізіологічної експертизи для роботи у Відділах медичних оглядів.

Додаток N 8
до Правил визначення придатності
за станом здоров'я осіб для
роботи на суднах

Примірний перелік основних захворювань та вад, які є протипоказаннями для роботи на суднах

1. Внутрішні хвороби

1.1. Відбиті порушення серцевого ритму, провідності, збудливості та автоматизму, що загрожують зупинкою серця, колапсом, запамороченням (мерехтлива аритмія, пароксизмальна тахікардія, повна атріовентрикулярна блокада, інші складні порушення ритму).

1.2. Хвороби ендокарда, міокарда та перикарда (вади серця, міокардити, міокардісклерози тощо) з недостатністю кровообігу II ступеня, із тромбоемболіями, відбитими аритміями тощо.

1.3. Ішемічна хвороба серця із стенокардією вище II функціонального класу або з хронічною недостатністю кровообігу II ступеня, відбитими порушеннями ритму, або набутим великовогнищевим інфарктом міокарда.

1.4. Гіпертонічна хвороба II стадії та гіпертензивні синдроми з відбитими органічними ураженнями чи з гіпертонічними кризами частіше 1 разу в 6 місяців.

1.5. Відбита аневризма аорти.

1.6. Хронічні захворювання легенів (хронічний бронхіт, хронічна пневмонія, бронхоектатична хвороба та інші гнійні процеси) II - III стадії з частими загостреннями, зі схильністю до кровотеч, з дихальною недостатністю II ступеня. Повторний спонтанний пневмоторакс.

1.7. Бронхіальна астма з тяжкими приступами (спостерігається почастішання їх) або з рідкими приступами, але з дихальною недостатністю II ступеня чи з хронічною недостатністю кровообігу II ступеня.

1.8. Усі форми активного туберкульозу органів дихання, вилікуваний туберкульоз органів дихання з дихальною недостатністю II ступеня чи хронічною недостатністю кровообігу II ступеня.

1.9. Виразкова хвороба шлунка та 12-палої кишки, хвороби оперованого шлунка, виразковий коліт, хронічний холецистит, калькульозний холецистит та панкреатит важкого перебігу з частими

загостреннями (частіше 1 разу у 6 міс.) зі схильністю до кровотечі, різким больовим синдромом, демпінг-синдромом. Цирози печінки та хронічні гепатити зі значними порушеннями функції печінки, зі схильністю до кровотечі.

1.10. Хронічні хвороби нирок та сечовивідних шляхів із симптомами хронічної ниркової недостатності (II стадія захворювання).

1.11. Важкі форми цукрового діабету I чи II типу з очними, неврологічними та вісцеральними порушеннями (офтальмопатія II - III стадії з порушеннями зору, ритму серця тощо), цукровий діабет, що потребує інсулінотерапії, тиреотоксикоз важкої форми, усі форми гіпокортицизму, хвороба та синдром Іценка - Кушінга. Акромегалія з порушенням зору. Ожиріння III - IV ступеня. Гіпопаратиреоз. Інші некомпенсовані (з несприятливим перебігом) ендокринні захворювання.

1.12. Колагенози. Хронічні поліартрити з стійким обмеженням руху суглобів.

1.13. Злоякісні захворювання органів кровотворення, геморогічні діатези, інші тяжкі захворювання крові.

2. Нервові та психічні хвороби

2.1. Шизофренія. Афективні психози, параноїдні стани. Реактивні психози. Алкогольні (метаалкогольні) психози. Інтоксикаційні психози внаслідок зловживання наркотиками та іншими речовинами. Психотичні стани, що з'являються внаслідок органічних захворювань (хронічні та ті, що проходять). Сенільні та пресенільні стани.

2.2. Розумова відсталість. Адаптаційні реакції. Специфічні непсихотичні розлади на ґрунті органічних уражень головного мозку. Депресивні розлади.

2.3. Відбиті невротичні розлади, розлади особистості, заїкання, стереотипні, повторювальні рухи та відбиті тики, що заважають виконанню роботи за фахом, специфічні порушення сну, порушення приймання їжі, екнопарез, психалгія.

2.4. Хронічний алкоголізм вище I стадії. Наркоманії та токсикоманії.

2.5. Органічні захворювання центральної нервової системи з відбитими порушеннями функцій, форми, що прогресують, зокрема - наслідки розладів мозкового кровообігу та травм центральної нервової системи з тяжкою неврологічною симптоматикою.

2.6. Захворювання периферичної нервової системи з частими загостреннями.

3. Хірургічні хвороби

3.1. Загальний фізичний недорозвиток та аномалії, наслідки різноманітних травм, хірургічних операцій, хронічні захворювання кісток, хрящів, великих суглобів та хребта - набутого чи вродженого характеру, що дають стійкі порушення функції ураженого органу і заважають виконанню роботи за фахом.

3.2. Активні форми туберкульозу кісток, суглобів та їх наслідки, туберкульоз нирок та сечових шляхів.

3.3. Грижі будь-якої локалізації у осіб, що пов'язані з важкою працею.

3.4. Вроджена мозкова грижа та велика втрата речовини кісток черепа внаслідок перенесеної операції і травми зі зміною дефекту, сполучно-тканинними рубцями.

3.5. Захворювання губ, язика, твердого та м'якого піднебіння, щелеп, що значно погіршують виразність мови.

3.6. Рубцеві зміни стравоходу, кардіоспазм з відбитими порушеннями функції стравоходу.

3.7. Хронічні гнійні процеси грудної порожнини (абсцеси легенів, гнійні плеврити).

3.8. Захворювання прямої кишки, сечовидільного каналу, сечового міхура, що супроводжуються нетриманням сечі та калу, калові та сечові свищі. Сечокам'яна хвороба з частими приступами ниркових колік (частіше 1 разу у 6 місяців), почечуй, що кровоточить.

3.9. Тромбофлебіти глибоких вен нижніх кінцівок, що часто дають загострення, хронічна венозна недостатність, хронічні варикозні виразки.

3.10. Усі форми облітеруючих ендартеріїтів, якщо захворювання заважає службовій діяльності.

3.11. Злоякісні новоутворення, що не виліковуються.

4. Гінекологічні захворювання

4.1. Неспроможність тазового дна, відбите опущення стінок піхви (ректоцеле, цистацеле). Випадіння матки. Великі ерозії та ерозивні ектропіони шийки матки.

4.2. "Симптомні" міоми матки (з болем, кровотечею, з тиском на сусідні органи тощо). Фіброміоми матки безсимптомні, що досягають 14-тижневої вагітності й більше. Пухлини придатків матки, у тому числі злоякісні.

4.3. Сечостатевої та кишковопіхвові фістули.

4.4. Хронічні запальні процеси матки, її придатків, навколوماتкової клітковини з відбитими загостреннями чи з порушеннями функції статевих та сусідніх органів.

4.5. Розлади менструацій, що пов'язані з важкими порушеннями, у тому числі важкими розладами нервової системи, кровотечами. Клімакс з відбитими вазомоторними розладами та розладами нервової системи.

5. Захворювання очей та порушення їх функцій

5.1. Вади розвитку органів зору з відбитою недостатністю функцій, анофтальм. Внутрішньоочне стороннє тіло, що не підлягає вилученню. Злоякісний екзофтальм. Злоякісні новоутворення органа зору, що не виліковуються. Стійкі паралічі та парези рухових нервів повік та очного яблука, птоз, що заважає зору; паралітична косоокість, лагофтальм. Ністагм. Співдружня косоокість та розлади бінакулярного зору в далечинь.

5.2. Прогресуючі захворювання сітківки, судинного тракту, зорового нерва, що супроводжуються обмеженням функцій (пігментний

ретиніт, прогресуюча дистрофія сітківки будь-якого походження, ретинопатії, атрофія зорового нерва, відшарування сітківки тощо).

5.3. Хронічні, що часто загострюються, захворювання повік, слізних шляхів, кон'юнктивіти, захворювання рогівки, що супроводжуються стійкою сльозотечею.

5.4. Зміни у кришталіку всіх видів, що супроводжуються недостатністю зорових функцій.

5.5. Прогресуюча ускладнена міопія середнього та високого ступеня.

5.6. Гіперметропія, що ускладнюється кератомільозом.

6. Хвороби вуха, горла, носа

6.1. Після слухополіпшуючих операцій при отосклерозі як потенційно небезпечні за раптовою глухістю та вестибулярними розладами.

6.2. Стійкі зміни у гортані та трахеї, що порушують голос (хронічні ларингіти, доброякісні новоутворення, склероми, туберкульоз, вовчанка, сифіліс гортані, хвороба Вегенера, що не виліковується, тощо).

6.3. Хронічні гнійні отити, що не виліковуються, з падінням гостроти слуху до критичних розмірів.

6.4. Доброякісні новоутворення порожнини носа та біляносових пазух, що не виліковуються.

7. Хвороби шкіри

7.1. Екзема та інші алергічні дерматози з тяжким перебігом (з частими загостреннями та генералізацією процесу).

7.2. Поширені сверблячі дерматози: нейродерміт, пруриго та інші.

7.3. Псоріаз з важким перебігом артропатичний, з порушенням функції суглобів, з еритродермією.

7.4. Міхурні дерматози: пухирчатка, пемфігоїд, дерматит Дюринга.

7.5. Ретикульози, грибоподібний мікоз.

Примітка: всі інші захворювання та вади, що не увійшли до цього Переліку, повинні розглядатися за вимогами додатків NN 5, 6, 7 цих Правил.

Публікації документа

- **Офіційний вісник України** — 1997 р., № 14, стор. 99, код акту 482/1997
-